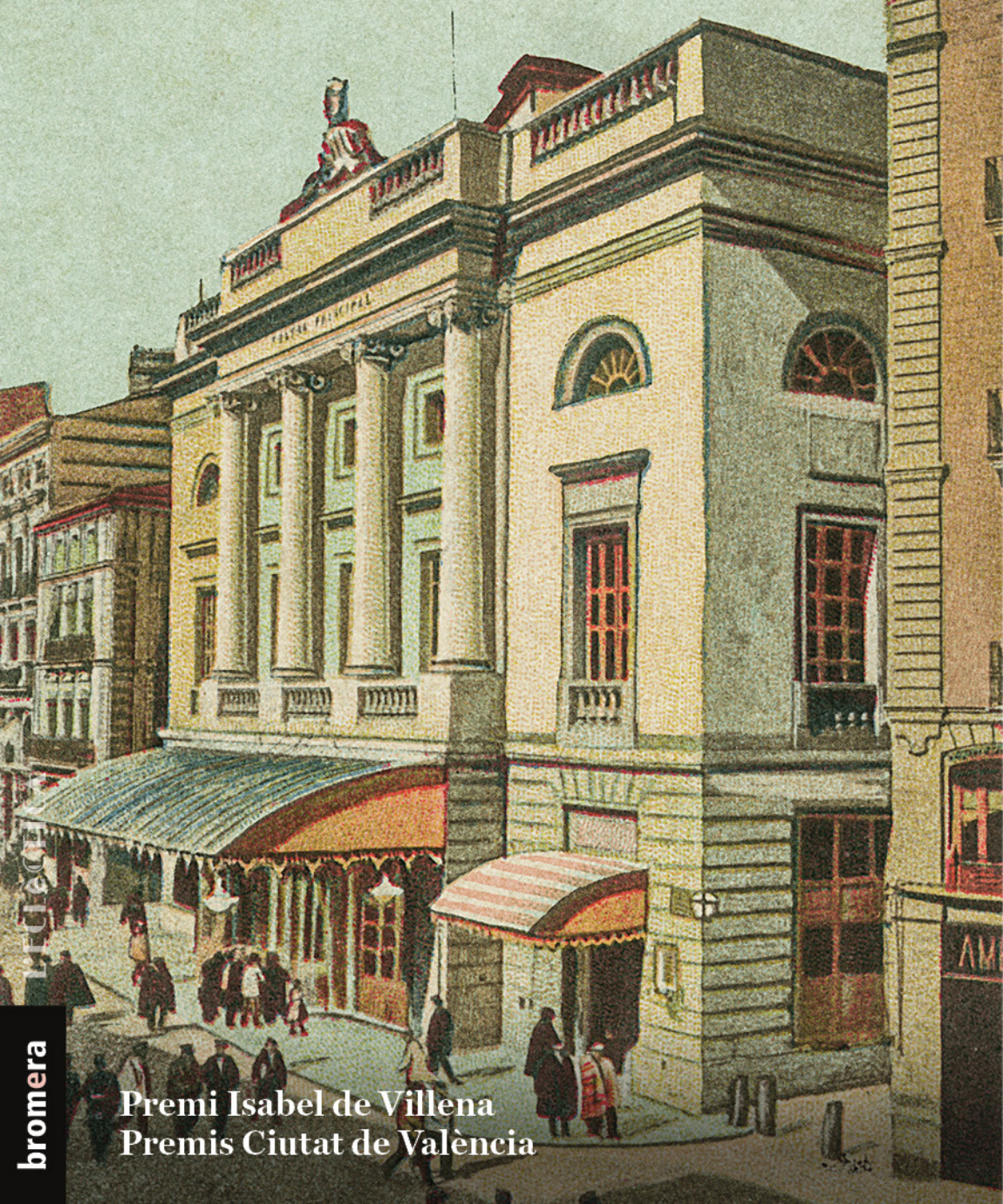

Manel Hurtado

Les puces

Premi Isabel de Villena
Premis Ciutat de València

NOFRE I ELENA

Hi ha dues maneres de sofrir:
per allò que no es vol,
i per allò que es vol.

JAFUDÀ BONSENYOR
(versió de Manuel Forcano)

VALÈNCIA

Final de febrer, 1871

L'aplaudiment va ser atronador. Nofre va començar a aplaudir per inèrcia i es va alçar també segons ho feia la resta. Tractava de mostrar el mateix entusiasme. En aparéixer el director de l'orquestra de nou sobre l'escenari, alhora que assenyalaria la soprano i el tenor, es va incrementar la intensitat dels aplaudiments. A continuació, va fer també que tots els músics es posaren dempeus allí a sota, al fossat.

–Fantàstic, quina meravella –li va dir la dona que havia estat asseguda a la seua dreta. Els veïns van assentir amb el cap.

–El Principal no decep, no conec cap altre lloc on una òpera com aquesta pugui lluir tant. *Rigoletto*, certament espectacular, Verdi, sublim! –va assegurar un altre.

Nofre se'l va mirar seriós sense mostrar ni un subtil gest d'assentiment, que va deixar decebut l'autor de la sentència. En eixir al carrer, la gent feia rogles i comentava els millors moments, tothom que eixia semblava entusiasmada. S'allunyà uns passos, però tampoc no es volia aïllar massa, es trobava completament perdut i preferia estar rodejat de gent mentre prenia una decisió. Amb la mirada va escodrinyar el seu voltant: ningú no es fixava en ell. La ciutat no és com el poble, ací és més fàcil passar desapercebut, bé que ho podia comprovar llavors. Sota un fanal, un rogle proper, tots empindongats, ells amb copalta, sabates ben il·lustrades i rostres emmarcats entre patilles exuberants i recaragolades, quasi tots tallats

amb el mateix patró; com elles, amb els seus cabells trenats i altius, dins de les seues gàbies de crinolina i polissons, tan cridaneres de colors..., comentaven en veu alta la magnificència de l'espectacle tot vomitant entre els seus comentaris, sense motiu, la seua fel de gentada rica i poderosa contra les classes inferiors:

–No hi ha ningú millor que Verdi, sempre resulta espectacular.

–Una òpera sempre reconforta l'esperit. No sé què faria si haguera de passar-me dos mesos seguits sense vindre.

–Certament.

–Pobres puces que només els queda la dolçaina i el tabal –rialles al rogle.

–Puces? Què voleu dir?

–És clar, amic, les puces, els nostres... pse: inferiors, la gent baixa... parlem clar, què no els donem treball, els ajudem a tirar endavant i de vegades encara no en tenen prou? Les puces se'ns posen enutjoses, ens piquen...

–Però sempre ens les podem llevar de damunt amb un bon espolsó, o esclafant-les, és llei de vida.

–Sempre tractaran de xuplar-nos la sang tant com puguen... Són puces, no és cert? –somriures i assentiments.

–Doncs les puces se'ns estan revoltant últimament, cada volta piquen més, haurem d'anar amb compte, no pensen?

–Caldrà més fermesa, doncs, no podem consentir que ens puguen a cavall.

Un altre prohóm, ventrut, malcarat, bigot recaragolat i blanc, amb pereta punxeguda apuntant al grup amb la cara ben alta, es va afegir visiblement emprenyant.

–Senyor Queralt, sembleu enfurismat.

–I tant que ho estic, he hagut de veure l'òpera des de l'amfiteatre de platea. Venint cap ací algú m'ha furtat les entrades.

La meua dona porta un disgust! N'he hagut de comprar unes altres i ja no en quedaven al pati de butaques.

—No ha vist qui hi havia assegut al seu lloc, senyor Queralt?

—És clar que no, haguera eixit calent del teatre. Les entrades me les ha portades a casa un xicon, poc abans d'eixir, i no m'he fixat en el lloc exacte de les localitats.

—Les puces, senyor Queralt, les puces, ho estàvem comentant, que ens trauran a ballar si no ens espavilem.

—Quines puces? Què diu vosté? —reacció que va provocar la rialla en el rogle que s'anava desfent.

El so esmorteït d'un tro llunyà va fer a Nofre girar el cap, va mirar cap amunt i va fer un pas enrere buscant recer entre les ombres. D'un ixent de la façana li va caure una gotaina sobre el front, se la va torcar amb el dors de la mà i el dors amb la jaqueta. El pressentiment que el seu mal auguri no tindria fi el va agitar. Una pluja recent havia deixat els carrers de la ciutat banyats. El cel de València seguia encapotat, no es distingien ni lluna ni estels. Un cavall que tirava un carruatge va xafar un toll i li va esguitar els camals, però Nofre no va reaccionar.

El desconcert anava en augment, no deixava de fer-li voltes a com havia arribat a aquella situació. El seu mal cap l'havia dut a perdre-ho tot, aquell era el seu turment. Començava a convèncer-se que havia actuat amb temeritat, son pare li havia ensenyat sempre a arreglar les coses amb el diàleg, però aquesta volta ni tan sols ho havia intentat. Es va regirar les butxaques del pantaló. Només hi va trobar un mocador i unes poques monedes: un parell d'escuts i alguns rals que esperava poder utilitzar encara. A continuació, es va palpar la butxaca de la jaqueta i va comprovar que la bossa amb la resta del seu capital seguia al seu lloc: un grapat de duros, pessetes i algun bitllet. Aquell escàs capital era tot el que tenia, l'havia pogut ajuntar regirant per casa, completat amb una minsa aportació de la seua

Lledó. Una bosseta de cuir amb un batibull de monedes que no donaria per a moltes alegries, que ja havia amainat bastant per culpa d'unes compres a Castelló. Aleshores s'adonava que potser s'havia precipitat. De la butxaca del jupetí, en va traure un rellotge daurat i en va obrir la tapa. El va mirar sense fixar-se en l'hora, no estava acostumat a portar-ne, ho va fer perquè així se sentia poderós. Un luxe del qual mai abans havia pogut gaudir. Posseir-lo l'encoratjava a seguir en la seua fugida cap endavant i es va marcar un objectiu: deixar de ser una puça.

Va restar un moment en espera d'una idea que no venia. Necessitava un raig de llum que li fera replantejar-s'ho tot de nou, calia avançar cap avant, no hi havia opció de tornada. Tancà el rellotge i el guardà a la butxaca. Prompte seria hora de sopar. Va girar el cap a la seua esquena, un carrer ample i llarg s'obria rere seu, girà cua i el va decidir encarar al contrari. Va llegir la placa del carrer, «Barcas», que treia cap a la plaça de la Llibertat. Tant li feia cap on tirar, però li va semblar premonitori, esperançador almenys, anar buscant la Llibertat.

Va travessar tot al llarg Sant Ferran i arribà a la plaça del Mercat. Abans, però, per la baixada de Sant Francesc, una cridòria de xiquets a l'altra banda del carrer va fer que s'hi girara. Tres o quatre dimoniets creuaven cap a ell pegant-li puntades de peu a un pot de llauna. Un d'ells es va ajupir per tal de lligar-se l'espardenya i amb les presses es va deixar oblidat l'entrepà que anava menjant-se, mig embolicat amb un tros de paper de diari.

—Espereu-me! —va cridar el xiquet, i va eixir esperitat perseguint la resta.

Nofre no ho va dubtar: es va acostar, el va agafar i li va fer un mos ben gran. No havia menjat res en hores, estava molt desmaiada i aquell entrepà li va caure ben rebé. Tot i el paper de diari, li van quedar les mans olioses. En una font va beure primer i es va rentar després.

Vagarejant, sense seguir un rumb fix, es va anar apropant a la part vella de la ciutat. En arribar a la plaça del Mercat va dubtar si endinsar-s'hi, amb tanta foscor. La il·luminació dels fanals de gas sobre les façanes no era prou per a enllumenar aquella gola gegant. Entre les ombres cregué distingir un parell de pomes per terra, uns metres enllà. Va fer uns passos, va comprovar que no anava errat, es va ajocar, va estirar el braç i, assegurant-se que ningú mirava, agafà la més grossa. No semblava tindre mal aspecte, però, en anar a fer-li un mos, un dit se li va enfonsar dins de la poma. Li va fer la volta i va veure que estava tota podrida, però encara li va clavar queixalada per l'altra cara abans de tirar-la. Uns metres més avant arribà a distingir una façana imponent. S'havia detingut a l'altura de la Llotja de la Seda. Embadalit davant d'aquell edifici, que podia intuir majestuós, va xafar uns bonyigos, encara fumejants, que van deixar-li la sabata dreta, enllustrada d'aquell matí a la porta de l'estació de ferrocarrils, amb un manyoc de merda a sobre que el va fer maleir la seua dissort. Amb el peu va fer un muntonet amb uns brins de palla i algunes fulles semes d'encisam on es va refregar la sola intentant netejar-se com podia. Arrastrant el peu encara, va arribar a un carrer més estret, es va ajocar un poc i va olorar:

–Puf! Quina ferum!

En alçar el cap va descobrir un cartell sobre un portal que anunciava allotjament en el segon pis. Es va refregar la sabata una volta més, a consciència, als peus d'un fanal i hi va entrar. Dins del portal va preguntar a dues veïnes que li indicaren la porta. Mentre pujava va poder escoltar la seua conversa:

–Pobre senyor Maties, acabar els seus dies així –deia una.

–Diuen que si té un nebot, ningú no ho sap amb certesa, el senyor Maties parlava sovint d'un germà que va fugir de casa, però era molt reservat amb aquest tema –va dir l'altra.

–Sort de la Sabel que si no...

–Ja veus tu... Tota la vida cuidant del vell i que ara, si falta, la facen fora del casalot, tampoc no hi ha dret.

–Mentre no reclame ningú cap herència potser podrà continuar-hi, algun dret tindrà la dona.

En sentir-ho, aquesta volta sí que alguna cosa dins seu va fer «clic». Mentre pujava va tractar de gravar-se al cervell les paraules que acabava de sentir.

La fonda li va semblar tan sòrdida que va estar temptat de pegar a fugir, però amb la seua economia no podia permetre's cap altre allotjament, era això o un banc al ras. En entrar a l'habitació la impressió va ser encara més descoratjadora: un cau sense cap classe de ventilació que, en obrir la porta, va deixar eixir un tuf de resclosit que tombava de tos.

–Ha estat tancada molt de temps, era d'un vell que s'hi va estar un grapat d'anys, va faltar fa uns mesos, llavors la vaig netejar i des d'aleshores no l'he llogada de nou fins hui –va explicar l'ama abans d'obrir la porta de l'habitació.

Nofre va passar molt mala nit, tancar els ulls havia resultat impossible. La incertesa pel seu futur el turmentava. Els últims moments a la Torre d'en Doménec li venien nítids a la memòria: en traspassar el llindar del poble s'havia girat per a fer un últim esguard; Lledó ja havia girat peus, no volia veure'l marxar; el poble prompte prendria el pols a una nova jornada i a l'horitzó s'intuïen els bancals que havia treballat durant tants anys amb son pare. Des d'aleshores el dubte de poder tornar havia arrelat al seu cervell, el desig d'aconseguir-ho el portava ben aferrat amb un fermall punyent enmig del cor.

Va ser una nit freda, l'única manta que va trobar era insuficient i es va gitar amb roba. L'endemà era tota un manyoc d'arrugues. Va poder desdejurar-se un tassó de llet calenta junt amb un vell esquifit que parlava pels descosits i que si es descuida el deixa sense un mal rosegó.

En tornar a la seua habitació va sentir rodar la clau de la porta principal. L'ama entrava amb la compra i no va trobar millor moment per a tractar de posar en marxa el pla que havia estat rodant-li pel cap:

–Bon dia, mestressa –li va dir–, no em podrà ajudar vosté? Tinc un parent... En realitat no el conec massa, el que sé d'ell ho sé per mon pare, vivien ací pel barri, però no en sé l'adreça exacta... Maties, que no el deu conéixer?

–No isc molt de casa –va contestar amb sequedat anant cap a la cuina mentre l'estrenyia contra la paret de l'estret corredor amb el seu cos, amagat sota una voluminosa falda que llustrava les parets al seu pas.

–Maties Pons? –va sentir a la seua esquena. Era el vell del desdejuni, que s'escurà la gola a continuació.

–El coneix? Viu amb una dona que li diuen... Isabel?

–Precisament a qui conec és a ella, a Sabel, sí.

–No em podria indicar on viu? Soc el seu nebot.

–De Sabel? Valga'm Déu, no sabia que tinguera família, s'alegrarà de rebre'l.

–Bé, no, d'Isabel no, soc nebot del senyor Maties.

ALACANT

Primavera, 1873

Feia molta basca. Aquell porc la va espentar sobre la màrfega i li va alçar les sinagües, que en deixar a la vista el seu gesmiler el va fer embogir. Va udolar com un llop. Es va inclinar, li va passar la seua llengua fastigosa pels engonals i deixava un rastre humit de saliva que l'hauria feta vomitar de no fer el cor fort. Tot seguit es va abraonar sobre ella i li va causar el dolor més gran que mai havia patit: físic, però sobretot mental. Aquella cicatriu romandria ja de per vida al seu cervell. Va ser la primera experiència d'Elena en aquell prostíbul de mala mort. Arran d'aquell moment, aquelles trobades angoixants i depriments es van fer tan quotidians que amb cada servei perdia anys de vida. Se sentia bruta, un drap brut i vell, tot i els seus dènou anys. Amb tot, no tenia valor per a llevar-se la vida, només el desig de poder acabar contagiant-se amb alguna malaltia greu que li provocara la mort li donava forces per a obrir les cames cada nit, cada instant. Fins que va comprendre que pitjor no podia estar. Convertir-se en captaire i dormir al ras li semblava aleshores una eixida encoratjadora, sens dubte molt més digna que seguir en aquell forat on cada nit que passava desitjava amb més ànsia que la mort vinguera a buscar-la abans de clarejar el dia. Un matí es va vestir amb la roba més discreta que pogué, va fer un fardell amb les seues minses possessions i va fugir del bordell sense acomiadar-se de cap companya per por de ser descoberta. Va passar el dia caminant tan de pressa com podia, en direcció contrària

a la seua presó dels últims anys, sense girar la vista, amb el cor bategant-li amb força buscant la llibertat.

Va passar la nit a recer d'un taronger, arraulida amb el fardell per coixí, la falda per llençol i la flaire encisadora d'aquell arbre per cobertor. Sota el sostre d'estels va poder albirar una estrella fugaç. Va demanar un desig i es va estremir en pensar que es poguera complir. Tot i la gelor que li entumia els ossos li va semblar la millor nit que havia passat en anys. Abandonada així que va nàixer a la porta d'un convent, ja no recordava en quin moment va passar, ni per què, de viure intramurs a recórrer els carrers d'Alacant sense un rumb definit, sense cap lloc on anar ni tornar. Era molt menuda, nou o deu anys. Es va convertir en una lladregota de butxaca, la fam espavila, no importa l'edat. Tan menuda, sola, sense cap esperança de futur, dormint en qualsevol cau cada nit, passaren uns anys. Era qüestió de temps que la dissort més malvada la prenguera de la mà i amb falses promeses acabara obrint-li les portes del vertader infern. Fins aleshores havia conegut una vida dura de debò, als seus catorze o quinze anys conegué una realitat infinitament més dura. Conegué que l'infern existeix i aprengué que quan te n'adones ja és tard, t'has clavat al centre mateix de l'avern i eixir et pot costar la vida. Ella ho havia aconseguit, escapar. Però, fins que no s'allunyara tant com li fora possible, no podria viure tranquil·la.

Ben de matí el xerric d'unes rodes pesades la va despertar. En obrir els ulls els estels de la nit s'havien transformat en flors de taronger, alenà fondo i es va omplir d'aquella energia. Es va desemperesir, es va espolsar el vestit i es va desdejunar un escarit rosegó que no va acabar d'apaivagar la gana. Poc després, un carreter que passava de camí a Cocentina amb el carro ple de botes de vi va accedir a fer-li lloc al pescant, que ocupava ell junt amb un parell de sacs de creïlles que va haver d'ubicar sobre les botes. Elena se sentia molt intimidada

amb les contínues mirades del carreter, gens dissimulades, al seu pitram. El cos del carreter fregava el seu, ja no li quedava pescant per fugir. Va tractar d'asserenar-se, el ben cert era que hi estava acostumada. S'havia jurat en traspassar el portal del bordell que el seu cos ja no seria mai més vexat per ningú. Però va haver d'aguantar, estava pagant el darrer impost envers la seua llibertat definitiva.

El carreter feia nosa, d'aspecte rude, suat, mal afaitat. Tot i no parlar massa, el tramús als llavis incrementava el neguit i el fàstic de la passatgera, que tractava d'aguantar perquè necessitava allunyar-se del perill del bordell. Però amb el perill viatjava. Sense cap motiu aparent el carreter va parar el carruatge enmig del camí, va baixar, i rodant per darrere va arribar als peus d'Elena. Va agafar el càntir d'aigua que penjava cap a fora, va fer un glop llarg i es va mullar tot el pit amb l'aigua que xorrava de la boca. Es va torcar amb la mànega, va rotar, la va mirar amb ulls de desig, es va llevar el tramús passant-se la llengua per les commissures i posant-li una mà sobre els genolls la va comminar a baixar.

—Au va, que a mi no m'enganyes, els dos sabem la classe de dona que eres, no deus voler fer el viatge debades, no? Podent traure'n profit amb una bona rebolcada..., no és cert? Au, va, baixa —ahora que li estirava la falda per damunt dels genolls.

Elena, espantada, va fer un xiscler i li va soltar un colp de peu a la cara que el va fer caure de tos tan llarg com era. D'un bot va baixar del carro i, mentre l'agressor tractava d'alçar-se sense parar de maleir-la, va agafar el càntir que penjava una altra volta del lateral, el va alçar amb els dos braços tan amunt com podia i li'l va esclafar amb força contra el cap, que va començar a rajar sang a l'instant. El carreter, tot mullat d'aigua i de sang, tractava d'incorporar-se. S'agafava el cap amb les mans totes roges ja, se les mirava amb els ulls esbatanats i la mirava a ella

a continuació, però no podia badar boca. Atordit, va caure de tos mentre, Elena, agafava el seu fardell i pegava a fugir camp a través, amb el cor bategant-li tan fort al pit i a les temples que semblava que li esclataria en qualsevol moment. No va mirar enrere, no el va sentir més. Corria, corria tant com podia, la llibertat no podia estar tan lluny.